

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Sisältövaroitukset ja häiritsevät teemat opetuksessa

Kyrölä, Katariina

Published in:
Feministisen pedagogiikan ABC - Opas ohjaajille ja opettajille

Published: 01/01/2018

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Kyrölä, K. (2018). Sisältövaroitukset ja häiritsevät teemat opetuksessa. In A. Laukkanen, S. Miettinen, A-M. Elonheimo, H. Ojala, & T. Saresma (Eds.), *Feministisen pedagogiikan ABC - Opas ohjaajille ja opettajille* (pp. –). Vastapaino. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020102788429>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Sisältövaroitukset ja häiritsevät teemat opetuksessa

Katariina Kyrölä

Niin sanotut *trigger warning* -ilmoitukset tai sisältövaroitukset, joista käytetään usein lyhennettä TW (*trigger warning*) tai CW (*content warning*), ovat yleistyneet 2010-luvulla niin jaettaessa Internet-sisältöjä sosiaalisessa mediassa kuin yliopisto-opetuksenkin yhteydessä.

Sisältövaroitusten tarkoitus on antaa ennakkovaroitus lukijoille, kuulijoille tai katsojille sisällöstä, johon kuuluu mahdollisesti järkyttävää, väkivaltaista, itsetuhoista ja/tai seksististä, homofobista, transfobista tai rassistista kieltä tai kuvastoa. Taustalla on ajatus, että tämänkaltainen sisältö saattaa aiheuttaa joillekin vastaanottajille voimakasta ahdistusta tai vähintäänkin epämukavuutta, etenkin jos he joutuvat näkemään sisältöä yllättäen ja valmistautumatta. Tyypillisesti ennen sisällön jakamista lisätään teksti: ”TW (tai CW): seksuaalinen väkivalta, transfobia” tms. Suomeksi termi ”sisältövaroitusta” on nykyisin vakiintunein, vaikka toisinaan puhutaan myös esimerkiksi ”triggeröitymisestä”.

Erityisesti Yhdysvalloissa sisältövaroituksista on käyty kiivastakin väittelyä sen suhteen, pitäisikö niitä käyttää yliopisto-opetuksen yhteydessä ja jos, niin milloin ja millä tavoin. Keskustelu on koskenut etenkin niitä opetusyhteyksiä, joissa keskustellaan sukupuolesta, seksuaalisuudesta, rodusta ja eri sarron muodoista. Monissa Internet-yhteisöissä, kuten fanifiktioon ja queer-feministisiin teemoihin keskittyvissä yhteisöissä, niiden käyttö on ollut tavanomaista jo pidempään.

Tiivistettynä sisältövaroituksia puoltaa se, että niiden avulla pyritään suojelemaan haavoittuvaisimpia ryhmiä ja luomaan turvallisempaa tilaa niille, jotka elävät muutenkin jatkuvan yhteiskunnallisen syrjinnän tai marginalisoinnin paineessa tai esimerkiksi mielenterveysongelmien tai seksuaalisen väkivallan kokemusten kanssa. Sisältövaroitukset antavat heille tällöin mahdollisuuden valmistautua ja valita, milloin ja miten lukea tai katsoa vai välttääkö sisältöä tyystin. Sisältövaroitusten vastustajien mukaan ne voidaan puolestaan nähdä ylisuojelemisena ja sen väärinymmärtämisenä, miten trauma toimii ja miten sitä voidaan hoitaa tehokkaasti. Traumaterapeuttien mukaan on vaikea ennustaa, mikä voi laukaista trauman jälkeisestä stressihäiriöstä kärsivien henkilöiden ahdistuksen – laukaistavat tekijät eivät usein ole ilmeisiä.

Varoitusten vastustajat eivät myöskään halua, että katsojat ja lukijat nähdään yliherkkinä uhreina. Heidän mielestään tylyn maailmamme vaikeita ja satuttavia asioita täytyy käsitellä suoraan.

Kiinnostavaa kyllä, sisältövaroituksia ei yleensä edes vaadita muilta kuin niiltä, joiden jo oletetaan välittävän sorrettujen tai väkivaltaa kokeneiden tunteista. Varoituksilla on siis muitakin tehtäviä kuin ensi silmäyksellä vaikuttaisi: ne luovat yhteisöllisyyttä, tunnetta välittämisestä ja sortoa vastaan toimimisesta. Sisältövaroitukset toimivat toisin sanoen performatiivisesti, eli ne eivät ainoastaan ilmennä vaan myös tuottavat sosio-kulttuurisia tiloja, yhteisöjä ja asenteita.

Tässä tekstissä en ota kantaa väittelyyn sisältövaroitusten puolesta tai niitä vastaan, enkä halua antaa selkeitä sääntöjä niille, jotka pohtivat, millaista sisältöä ja millaisia mahdollisia varoituksia tai sisältökuvauksia he haluavat sisällyttää opetukseensa. Nämä valinnat ovat nähdäkseni aina kontekstisidonnaisia ja liittyvät opetuksen tavoitteisiin ja opetusryhmiin. Tarkoitukseni on pikemminkin tuoda esiin kysymyksiä, joita on hyvä miettiä valintoja tehdessään.

Väkivallan tunnistettavuus

Polarisoitunut väittely voi helposti luoda illuusion, että kyse olisi uudesta asiasta.

Sisältövaroitukset ovat kuitenkin vain uusi nimi asialle, joka on ollut olemassa jo kauan muun muassa elokuvien ikärajojen ja kuluttajille suunnattujen varoitusten muodossa. Varoitusetikettien lisääminen kulutustuotteisiin alkoi Yhdysvalloissa vuonna 1938 ja laajeni myöhemmin ruuasta, alkoholista ja tupakkatuotteista kulttuurisisältöihin. Myös nykyajan sisältövaroitukset kytketään lähinnä helposti tunnistettaviin asioihin, kuten eksplisiittisiin väkivallan, syrjinnän tai mielenterveysongelmien kuvauksiin.

Varoituksia on kuitenkin huomattavasti hankalampi yhdistää hienovaraisempiin, vaikeammin tunnistettaviin sarron tai marginalisoinnin rakenteisiin, kuten vaikkapa ylistämällä alistamiseen, kulttuuriseen omimiseen tai komedian ja naurun varjolla syrjimiseen. Varoitusten taustoja pohdittaessa on lisäksi kysyttävä, milloin esimerkiksi väkivallan ravisteleva kuvaaminen tai siitä kirjoittaminen on välttämätöntä, jotta sen toimintaa ja rakenteita voitaisiin analysoida ja purkaa, ja milloin hyvin eksplisiittisten tai rankkojen kuvien tai tekstien käsittely ei ole tarkoituksenmukaista. Osaltaan kysymys liittyy väistämättä myös siihen, keitä opetustilanteessa

on läsnä. On eri asia näyttää esimerkiksi dokumenttielokuva mustiin ihmisiin kohdistuvasta poliisiväkivallasta valkoiselle opiskelijaryhmälle, jolla ei välttämättä ole tietoa kyseisenlaisen väkivallan laajuudesta muuten, kuin rodullistettuja ihmisiä sisältävälle opiskelijaryhmälle.

Feministisessä tutkimuksessa ja opetuksessa tarkastellaan usein asioita, jotka ovat vaikeita ja mahdollisesti tai jopa todennäköisesti kipeitä ja henkilökohtaisia osalle opiskelijoista ja opettajista. Tämä on nähdäkseni ehdottoman tärkeä osa feminististä pedagogiikkaa: että vaikeita ja kipeitä sortoon ja syrjintään liittyviä asioita käsitellään ja niitä puretaan, samalla vähentäen niiden valtaa meihin ja kuvitellen muita, toisenlaisia maailmoja. Miten siis luoda käytäntöjä syrjivien rakenteiden purkamiseksi niin, että vaikeista, kipeistä asioista ja niitä käsittelevistä kulttuurintuotteista voidaan keskustella avoimesti, mutta ilman että kenenkään tarvitsee pelätä opetussisältöjä?

Monissa amerikkalaisissa yliopistoissa opettavien on ollut pakko ottaa varoituskäytännöt osaksi kurssisuunnitelmiaan, jotta yliopistot voisivat ehkäistä oikeusjuttuja. Irvokkaimpia esimerkkejä sisältövaroitusten moninaisista käyttömahdollisuuksista ovat tapaukset, joissa vanhoillisen kristillisen vakaumuksen omaavat opiskelijat ovat haastaneet yliopiston oikeuteen, sillä lesboutta tai homoutta käsittelevä kurssimateriaali sotii heidän vakaumuksiaan vastaan. Tällaiset tilanteet voivat tuntua 2010-luvun loppupuolen Suomessa etäisiltä, mutta ne kertovat kuitenkin jotain siitä, että hyvää tarkoittavat varoitukset voivat päätyä täysin päinvastaiseen käyttöön, kuin mihin ne on tarkoitettu.

Miten ja milloin varoittaa?

Tavanomaisinta feministisissä opetusyhteyksissä lienee se, että opettaja antaa ennen tietyn kirjallisen, kuvallisen tai audiovisuaalisen materiaalin käsittelyä – tai jopa jo kurssin alussa – ainakin ylimalkaisen kuvauksen kyseisestä materiaalista ja sen mahdollisesti arkaluontoisista elementeistä. Tähän ennakkokuvaukseen voi liittää kehotuksen ottaa yhteyttä, jos ei jostain syystä koe pystyvänsä lukemaan tai katsomaan kyseistä materiaalia kurssilla, jos tarvitsee materiaalin käsittelyyn enemmän aikaa, tai jos haluaisi vaihtoehdoisen tehtävänannon.

Olen tehnyt omilla kursseillani näin, kun olen näyttänyt elokuvia, joissa käsitellään esimerkiksi sotaa, kidutusta tai seksuaalista väkivaltaa. Nämä aiheet ovat tietenkin kauhistuttavia, mutta niiden käsittely on myös tärkeää – jopa eettinen ja poliittinen velvoite, sillä (väki)vallan rakenteita on opittava tunnistamaan, jotta niitä voitaisiin muuttaa, sekä muualla että omassa itsessä. Samalla on tärkeää, että opiskelijat oppivat analysoimaan paitsi väkivaltaa tai sortoa kritisoivia, normalisoivia tai viihteellistäviä mediasisältöjä, myös omia tunnereaktioitaan niihin sekä valtasuhteita, jotka konkretisoituvat näissä reaktioissa.

Näin tehtiin muun muassa opettamallani feministisen mediatutkimuksen kurssilla, jolla opiskelijat katsoivat Lee Danielsin vuonna 2009 ohjaaman amerikkalaisen elokuvan *Precious – Based on the Novel Push by Sapphire*. Elokuva sisältää päähenkilöön – mustaan, lihavaan teinityttöön nimeltä Precious – kohdistuvaa fyysistä, psyykkistä ja seksuaalista väkivaltaa. Elokuvan vastaanotto on ollut kahtiajakautunutta: osa on pitänyt sitä mustiin kehoihin kohdistuvalla väkivallalla mässäilyinä, osa on taas nähnyt sen radikaalina ja voimaannuttavana elokuvana selviytymisestä rasistisessa ja seksistisessä yhteiskunnassa. Opiskelijoiden tehtävänä oli pohtia omia tunnereaktioitaan katsojina suhteessa vastaanottoon ja sitä, miten nämä reaktiot suhteutuivat heidän paikkaansa sukupuolitetuissa, luokkasidonnaisissa ja rodullistetuissa valtarakenteissa. En antanut sisältövaroituksia elokuvasta, mutta kerroin etukäteen elokuvan vastaanotosta ja perusteluista eri näkemyksille. Opiskelijoista suurin osa koki olevansa etuoikeutettuja suhteessa elokuvan päähenkilöön ja kuvasi tähän kohdistuvan väkivallan katsomista äärimmäisen epämukavana, mutta negatiivisten tunteiden purkaminen auttoivat analysoimaan omia etuoikeuksia ja niiden rakentumista. Samalla kurssilla katsottiin myös komedioita ja seikkailuelokuvia ja pohdittiin niiden usein piilotetummissa muodoissa esiintyvää rasismia ja seksismiä. Näin tuli mahdolliseksi pohtia yhdessä, miten hankalammin näkyvä, hienovarainen marginalisointi viihteessä voi olla yhtä merkityksellistä tai haitallista kuin väkivaltana kuvattu väkivalta.

Nähdäkseni tärkeää onkin, että kysymykset väkivallasta asetetaan aina sekä laajempiin yhteiskunnallisiin että erityisiin opetustilannetta koskeviin konteksteihin. Kun pohditaan sitä, mistä antaa ennakkovaroitus ja mistä ei voi antaa varoituksia ylipäätään, on mietittävä myös, millaisia valta-asetelmia varoitus itsessään voi luoda: rakentuuko tällöin esimerkiksi tarpeeton hierarkia opettajan ”paatuneemman” katseen ja opiskelijoiden herkemmäksi oletetun, suojelua tarvitsevan katseen välillä?

Hyvä tapa käsitellä sisältövaroituksia opetuksessa voi olla yksinkertaisesti sekin, että niistä keskustellaan, ja tällainen keskustelu otetaan osaksi kurssisuunnitelmaa. Opiskelijat voivat sopia yhdessä, miten he haluavat tai eivät halua heitä varoitettavan kurssisisällöistä, ja pohtia samalla niitä ajattelutapoja, jotka vaikuttavat varoitusten puoltamisen ja kieltämisen taustalla.

Kirjallisuus

Freeman, Elizabeth et al. (2014) Trigger Warnings Are Flawed. *Inside Higher Ed* 29.5.2014. <https://www.insidehighered.com/views/2014/05/29/essay-faculty-members-about-why-they-will-not-use-trigger-warnings#ixzz33aMzEJhj> (haettu 14.5.2017).

Halberstam, Jack (2014) You're Triggering Me! The Neoliberal Rhetoric of Harm, Danger and Trauma. *BullyBloggers* -blogi 5.7.2014. <https://bullybloggers.wordpress.com/2014/07/05/you-are-triggering-me-the-neo-liberal-rhetoric-of-harm-danger-and-trauma/> (haettu 14.5.2017).

Kyrölä, Katariina (2017) Feeling bad and *Precious* (2009): black suffering, white guilt, and intercorporeal subjectivity. *Subjectivity* 10:3, 258–275.